Upphandla nya och innovativa lösningar

Publicerad: 2013-03-26 09:44
Upphandlingsutredningen ledd av Anders Wijkman har föreslagit att offentliga verksamheter ska upphandla innovationer som kan påverka produktions- och konsumtionsmönster så att de blir mer hållbara. Den offentliga sektorn ska bli en föregångare istället för en bromskloss.
FLER ARTIKLAR I ÄMNET Fler ingenjörer i staten Idérika medicintekniska ingenjörer premieras inte
FÖRDJUPNING Läs hela betänkandet

Den offentliga sektorn handlar varor och tjänster för enorma summor, uppemot 600 miljarder kronor årligen. Hösten 2010 fick *Anders Wijkman* i uppdrag från regeringen att se över offentliga upphandlingar efter att regelverket fått hård kritik under många år, bland annat för att det alltför ofta varit lågt pris som dominerade urvalkriterierna och att ställda krav sällan följdes upp.

GOD AFFÄR MED INNOVATION

I början av mars lämnade upphandlingsutredningen ett diger slutbetänkande (SOU 2013:12) till regeringen. Utredningen hade sett över regelverket ur ett ekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv samt även systemet för upphandlingsstatistik. Målet för utredningen har varit den goda affären, däribland möjligheterna att ta tillvara nya och innovativa lösningar som möter verksamhetens behov.

I många offentliga upphandlingar ses nytänkande som utmanande och riskabelt. Det utrymme för förhandling och dialog som finns används som regel inte och risken för överprövning gör att konventionella val överväger, för att den upphandlande parten vill vara på säkra sidan.

UPPHANDLA INNOVATIONER SOM UTVECKLAR

Även om innovationer beskrivs som viktiga i policydokument är upphandlingarna i praktiken sällan innovativa. Utredningen har ägnat mycket kraft åt att se över möjligheterna för transformativa lösningar i upphandlingar. Det betyder att istället för att köpa varor, ska den offentliga verksamheten upphandla en form av tjänsteinnovation för att utveckla hållbara produktions- och konsumtionsmönster.

Exempel på transformativa lösningar finns inom många områden däribland mobilitet, där man kan välja lösningar att arbeta på valfri plats med avancerad informations- och kommunikationsteknik istället för att pendla kollektivt eller resa med bränslesnåla fordon. Andra exempel finns inom boende där passiva hus kan bli nettoproducenter av el och inom kommunikationer där IT-infrastruktur kan platsa sida vid sida med satsningar på vägar och järnvägar.

BÄTTRE ENERGI- OCH RESURSUTNYTTJANDE

De transformativa lösningarna ska ge samma eller bättre service som konventionell teknik, men med många gånger bättre energi- och resursutnyttjande. Och det finns stor potential att

förnya den offentliga sektorn, med vägledning av kunnigt upphandlingsstöd och kompetenshöjande åtgärder för upphandlingsansvariga.

Utredningen menar att den offentliga sektorn kan upphandla funktion istället för detaljerade tekniska specifikationer. Det kräver djupare behovsanalys och mycket ambitiösare krav för miljö- och resurspåverkan.

I samarbete med Statens inköpscentral startade utredningen en pilotstudie att praktiskt prova upphandlingar av transformativa lösningar (att gå från att upphandla produkter till at upphandla tjänster däribland inom området mobilitet), som också resulterat i ett parallellt pilotprojekt i Indien. Det kan ge möjligheter för svenska företag och organisationer att knyta kontakter i Indien.

STÖD FÖR INNOVATIONSUPPHANDLINGAR

Vinnova har fått många miljoner för att stötta uppbyggnaden av innovationsupphandlingar och utbytet av kompetens kring upphandling av innovationer. De ska också samla in metoder och erfarenheter. Det har också bildats ett nationellt innovationsråd som ska stödja och stimulera innovations- och förändringsarbete i offentlig verksamhet.

Nordiska Rådet stöttar samarbete mellan sjukvårdsenheter i de nordiska länderna för innovativ upphandling av sjukvårsutrustning och utbilda personalen för att utveckla mer innovativa upphandlingsprocesser. Det stödet kallas Nordic Innovation.

Trafikverket har i uppdrag att se hur och i vilka delar de kan använda innovationsupphandling för att driva på utvecklingen mot mer hållbara transporter.

DET OFFENTLIGA SOM FÖREGÅNGARE

Transformativa lösningar i offentliga upphandlingar ställer större krav på den upphandlande myndigheten. Med ett mer tillåtande klimat där nytänkande och långsiktighet premieras och där samarbetet mellan offentliga myndigheter och företag utvecklas kan man nå mer hållbara lösningar. De upphandlande myndigheterna kan bli föregångare och förebilder istället för som idag riskera att låsa fast marknaden vid gamla tekniklösningar.

Av: Helena Thorén, helena.thoren@axlainformation.se

Ansvarig utgivare: Terje Andersson, terje.andersson@ingenjorsamfundet.se

FAKTA: VAD ÄR EN INNOVATION?

Innovationer är förlopp där nya idéer, beteenden och tillvägagångssätt vinner insteg i samhället och sedan sprids där.

Offentlig upphandling har störst potential när det gäller framtagandet av helt nya idéer och koncept, både genom sin storlek och som lagstiftare. Det offentliga kan gå före, speciellt där producenters nya lösningar och köparnas efterfrågan inte ännu möter varandra. Det skulle kunna vara i förkommersiella upphandlingar, projekttävlingar och katalytiska upphandlingar,

det vill säga produkter och tjänster som det ur en samhällsekonomisk vinkel finns ett starkt behov av att sprida på marknaden.